

Klimaatrechtvaardigheid

LET OP: op dit document zijn [gebruiksvoorwaarden van toepassing](#).

Uw feedback of suggesties zijn [héél welkom via dit mailadres](#).

TIP: Gebruik rechtsboven om een opmerking te geven.

Thema Ongelijkheid en klimaatverandering

Sleutelcompetentie	Duur	Leerjaar	Doelgroep
BURGERSCHAP DUURZAAMHEID	2 X 50 minuten	5 en 6	D/A-finaliteit

Timing / duur	M/L/ S	Leerinhoud, werkvormen, media en andere middelen, eventueel (didactische) vragen
7'	M/L	LES 1 Opentrekken van het begrip ongelijkheid 1.1. Wat roept het woord ongelijkheid bij jullie op? Waar zien jullie ongelijkheid in de eigen leefkring (gezin, familie, vrienden, school, buurt)? Welke elementen van ongelijkheid zien we in onze samenleving? Waar speelt volgens jullie ongelijkheid ook op wereldvlak (tussen het Rijke Noorden en het Arme Zuiden)? 1.2. Er leeft bij de mensen de laatste tijd veel onrust, weet je waarom? Waarom zijn mensen in onze tijd vooral ongerust? Heeft die onrust te maken met storende ongelijkheden tussen mensen? De antwoorden van de leerlingen worden in een woordenwolk 1 genoteerd.

Toekomstdenken

... onderwijs voor turbulente tijden

8'	L	1.3. Ethische geladenheid van de term ongelijkheid. Wie heeft al gehoord van het Mattheüseffect? Eventueel wordt verwezen naar het evangelie volgens Mattheüs (25:29) 'Want wie heeft, zal meer krijgen en wel in overvloed, maar wie niets heeft, hem zal zelfs wat hij heeft nog worden ontnomen'. Vanuit de ethische connotaties die de leerlingen vinden, wordt verwezen naar de betekenis van de sociologische term van het Mattheüseffect. Het Mattheüseffect is de sociologische vakterm voor 'het rijker worden van de rijken en het armer worden van de armen'. Belangrijk: dit effect speelt niet enkel tussen individuen, maar ook tussen landen. De leerlingen worden gevraagd te reageren op deze sociologische term: gaat het over evangelische nonsens, is dit fake, is dit herkenbaar in de realiteit? De inzichten van de leerlingen worden in een woordenwolk 2 genoteerd, naast de woordenwolk 1. Eventueel voedt de leerkracht deze gedachtewisseling door bepaalde realiteiten op te roepen zoals talentrijk/talent-arm, arm/rijk, het Noorden/het Zuiden.
30'	L	1.4. De realiteit in beeld gebracht, de harde cijfers De overstap van opvattingen naar feiten. Er wordt cijfermatig aangetoond dat ongelijkheid een ernstige, verstorende realiteit is. Feiten over ongelijkheid in eigen land? → ongelijkheid naar inkomen/vermogen Het vermogen van de rijkste 5% Belgen is even groot als het vermogen van de 75% armste Belgen. Een van 6 werkende Belgen heeft geen financiële buffer om een maand zonder loon door te komen. In Vlaanderen leeft iets meer dan 1 op 10 inwoners in een huishouden met een inkomen onder de armoedegrens: dat zijn 680.000 mensen.

Toekomstdenken

... onderwijs voor turbulente tijden

	De kinderarmoede in Vlaanderen is de laatste tien jaar verdubbeld, tot bijna 14%. Dus 1,4 op de 10 kinderen leeft in armoede. En 17% van de gepensioneerden leeft eveneens in armoede. Het aantal mensen dat in België naar de voedselbanken (of naar de bergen van barmhartigheid) gaat, stijgt. Bron Jos Geysels, Erik Vlamincx, pamflet over de schande van armoede, 2019 Kan gedownload worden via de link https://www.hoeksteenboekhandel.nl/9789460018251/erik-vlaminck-jos-geysels/uit-woede-en-onbegrip/ <u>Vraag aan de leerlingen</u> Jullie reactie op deze cijfers? Jullie reactie op de stelling 'Eigen schuld, dikke bult'? → klimaatverandering en ongelijkheid <u>Vraag aan de leerlingen</u> Hebben jullie enig idee of de klimaatverandering deze ongelijkheid ja dan nee verergert? En waarom? Helaas is er een verband. Arme mensen hebben een kleine ecologische voetafdruk, maar worden meer getroffen door de klimaatverandering. (Ze consumeren minder, maken geen verre reizen). Maar ze lijden meer onder de klimaatverandering/opwarming. (Ze zijn kwetsbaarder voor luchtverontreiniging, hebben slecht geïsoleerde huizen en geen airconditioning). De rijken genieten van subsidies voor zonnepanelen en aanschaf van warmtepompen, de armen hebben dergelijke voordelen niet. Bron Het boek 'Klimaat en sociale rechtvaardigheid', Sociale ongelijkheid in het klimaatvraagstuk p. 61-79. Tip Toon de leerlingen de figuur van de Donut-economie en de dreiging dat de armen door de binnenste cirkel 'zakken' omdat ze de sociale en economische rechten moeten ontberen. Mogelijke uitbreiding Ongelijkheid werkt verstoring in een samenleving en leidt vaak tot een Wij-Zij denken. Eventueel kan het filmpje van TVDanmark 'All That We Share' gebruikt worden om dit Wij-Zij denken te overbruggen.
--	--

Toekomstdenken

... onderwijs voor turbulente tijden

45 '	L	LES 2 <u>Openingsvragen aan de leerlingen</u> Vorige les bespraken we de ongelijkheid binnen landen en het effect van de klimaatverandering op deze ongelijkheid. Enig idee hoe het met de ongelijkheid op wereldvlak gesteld is? Welke redenen zien jullie voor deze ongelijkheid? → Mondiale ongelijkheid, ongelijkheid tussen landen/regio's Het is genoegzaam bekend dat er een grote ongelijkheid tussen landen en regio's bestaat. Het mondiale Noorden is rijk, het mondiale, globale Zuiden is arm. Feiten De mondiale ongelijkheid varieert van een gemiddeld inkomen/hoofd tussen de 150 en de 250€/maand (Afrika bezuiden de Sahara, India) tot regio's met een gemiddeld inkomen/hoofd van 2500 tot 3000€ (West-Europa, Noord-Amerika, Japan). Bron Thomas Piketty. Kapitalisme in de 21ste eeuw, Mondiale ongelijkheid, p. 82 e.v. → Klimaatverandering en mondiale ongelijkheid Maar de vraag is ook hier: in welke mate heeft de klimaatverandering deze ongelijkheid versterkt? De leerkracht verwijst naar Oxfam Media Briefing van 21 september 2020 en wijst op inleidende gedachten van dit document. 'Onderzoek toont aan dat de koolstofuitstoot blijft groeien en het verschil van geaccumuleerde koolstofuitstoot (over de periode 1990-2015) op wereldvlak enorm verschilt tussen het mondiale Noorden en het mondiale Zuiden. Het dominante neoliberale economische model is in hoofdzaak oorzaak van deze ongelijkheid. Deze ongelijkheid moet prioritair aangepakt worden, dit is een zaak van klimaatrechtvaardigheid. (Eventueel kan de leerkracht Engels dit document gebruiken om te lezen en te vertalen).
------	---	---

Toekomstdenken

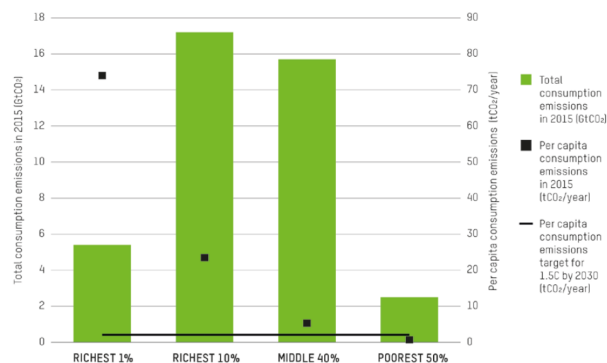

... onderwijs voor turbulente tijden

De leerkracht toont figuur 3 op p.6 van dit rapport en vraagt de leerlingen naar hun conclusies.

Figure 3: Total and per capita consumption emissions of individuals in different global income groups in 2015

De rijkste 1% van de wereldbevolking (ca. 63 miljoen) veroorzaakte in die periode 15% van de geaccumuleerde uitstoot. De rijkste 10% van de wereldpopulatie (ca. 630 miljoen) is verantwoordelijk voor 52% van de geaccumuleerde koolstofuitstoot.

De 40% , de zgn. middenklasse van de mensheid (ca. 2,5 miljard mensen) is verantwoordelijk voor 41% van de geaccumuleerde koolstofuitstoot.

De armste 50% van de wereldpopulatie is voor slechts 7% verantwoordelijk.

Dat is over de tijd heen jammer genoeg weinig veranderd. Integendeel.

Nog een bron

Het rapport van de COP 27

<https://klimaat.be/klimaatbeleid/internationaal/klimaatconferenties/2022-cop27-sharm-el-sheikh>

Uitleiding, ev. huiswerk na de les

Om ongelijkheid historisch te kaderen kan eventueel "[De Stem van de Mapuche](#)" gebruikt worden. Het is een schitterende documentaire over globalisering en neokolonialisme. Ze komt wat traag op gang en heeft voor leerlingen allicht wat extra toelichting nodig.

Ook "[Bitter Grapes, Slavery in the Vineyards](#)" kan gebruikt worden.

5'

S-FASE

1.5. Conclusie via een bordschema

Eerst met betrekking tot LES 1

1 Er is een grote ongelijkheid binnen ons land.

Toekomstdenken

... onderwijs voor turbulente tijden

		2 De klimaatverandering verergert nog deze ongelijkheid <u>Vervolgens met betrekking tot LES 2</u> 3 Er is ook een grote ongelijkheid tussen het rijke Noorden en het arme Globale Zuiden. 4 Ook op mondiaal vlak verergert de klimaatverandering de ongelijkheid. 5 Bovendien is de evolutie van die aard dat deze ongelijkheden nog altijd toenemen (Cf. Thomas Piketty in Kapitaal van de 21ste eeuw). <u>Algemene conclusie</u> 5 Het is hoog tijd voor klimaatrechtvaardigheid (cf. Les 1 De ethische geladenheid van ongelijkheid) Deze kwestie wordt behandeld in de LES Klimaatrechtvaardigheid
--	--	--